

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{4}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frc., $\frac{1}{2}$
an 9 frc., $\frac{1}{4}$ an
4 frc. 50 cm.

Foaie apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”

in
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XX.

Blaj, 23 Iulie 1910.

Numărul 30.

Episcopul Dr. DEMETRIU RADU

din prilejul jubileului său sacerdotal de 25 ani.

Înălțat la cel mai strălucit Scaun arhieresc al bisericii unite, în floarea vârstei și a sănătății, încunjurat de o mamă duioasă, de frați iubitori, retras dela sgomotul lumii, își serbează P. S. S. episcop românesc unit al Orazii aniversarea a 25-a dela hirotonirea Sa într-un preot al Legii nouă.

Am urmărit de aproape epoca aceasta de un sfert de veac, și am fost martor la toate faptele publice a Preasfințitului iubitor.

Am văzut și anii premergători hirotonirii, în deosebi mai aproape am văzut anii din Seminar, petrecuți în Roma la Sf. Atanasie.

Mărturia mea așa dară îndreptățită și dreaptă este. Și judecata ce mi-o formează, cu liniște o supun apelatei la adresa tuturor oamenilor de bine.

P. S. S. episcopul Radu își începe cursul studiilor la Blaj, ca fiul unui țaran. Țaran fruntaș, cuminte, respectat în sat și jur. Dar în urmă tot țaran. Și acest tânăr își trage asupra sa atențiunea mitropolitului Vancea, a celui mitropolit, care era cunoscut drept un adânc cunoscător de oameni.

Întreb: oare protecția a făcut, de tânărul student Demetriu Radu, feciorul lui nenea Ioan din Uifalău, dintre atâta și atâta studenți distinși, ce să perândează prin liceul Blajului, a fost ales de fericitul mitropolit Vancea spre a fi trimis la Roma? Poate crede cineva, ca acel

mare mitropolit să-l fi trimis pe tânărul Demetriu Radu la Roma, dacă ac-la n'ar fi fost înzestrat de Dumnezeu cu însușiri și aptitudini extraordinare și nu ar fi dat de

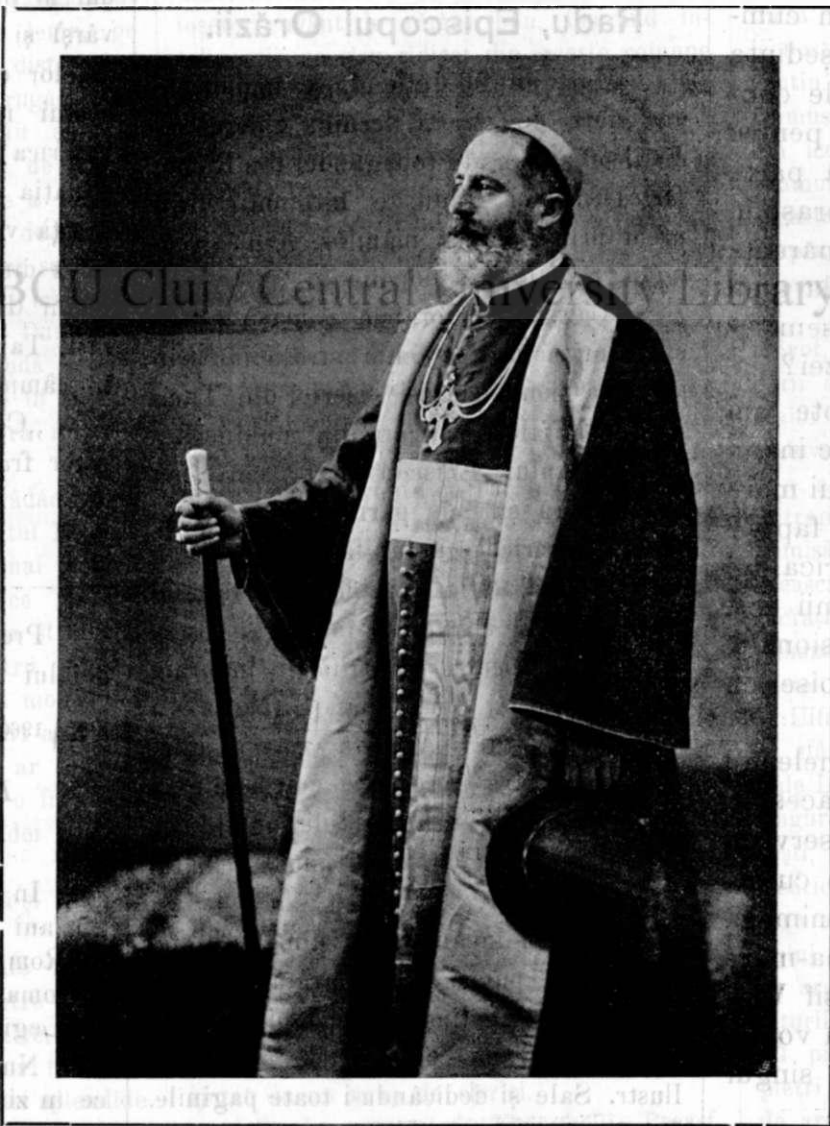
pentruca să corăspundă cinstei, de care a fost învrednicit! Și câtă cinste a făcut dânsul cu acel prilej numelui românesc!

După terminarea studiilor teologice și filozofice, hirotonitul preot Demetriu Radu e cerut cu insistență de arhiepiscopul latin din București de pe acele vremuri, să fie îngăduit a merge în capitala României pentru a purta grije sufletească de credincioșii uniți acolo așezați. Și în acel loc așa de gingaș și espus preotul Radu s'a știut află, și a așternut calea la ridicarea sericii unite din București, pentru care dânsul a cumpărat locul. În cei zece ani, cât a stat preotul Radu la București, a reprezentat cu foarte mult tact cauza bisericii sale și a câștigat încrederea și stima factorilor supremi din regatul vecin, a regelui însuș și a guvernelor.

Intors în patrie este numit episcop al Lugojului între împrejurări tot de neobicinuite. Insuș bătrânul nostru Rege apostolic se interesează de dânsul. Și

a fost numai o firească urmare, când la golirea scaunului episcopesc al Orazii-mari aceeaș preainaltă îngrijire iarăș s'a îndreptat asupra episcopului Radu, chemându-l la strălucitul scaun de Oradea.

Întreb din nou: Inaintarea aceasta fenomenală a preotului și episcopului Demetriu Radu poate fi și iertat este să fie privită numai

mai nainte dovezi de talent, de harnicie, de purtare exemplară?

În Roma la studiile filozofice și teologice alumnul Demetriu Radu a fost pururea întâi între cei dintâi. Lui i-s'a făcut marea cinste, de a putut ține o disputație publică în fața Sfinției Sale Pontificelui Roman, o cinste, care se da de tot rar și numai la cei mai distinși clerici. Și cât a muncit clericul Demetriu Radu,

ca efluxul unui noroc, ori numai ca efectul de protecții?

Cine poate să creadă așa ceva — să nu fie cu supărare — acela nu se gândește normal.

Eu mărturisesc cu dreptate, ca cel ce știu, că episcopul Radu a ajuns acolo unde îl vedem, după Dumnezeu, din virtutea sa și cu însușirile extraordinare ale personalității sale.

Și în adevăr, cine a urmărit faptele din cei 25 ani trecuți dela hirotonirea intru preot a P. S. S. episcopului Radu, va trebui să recunoască și cu mine să mărturisească despre dânsul: Iată preotul mare!

La Lugoj un șir de biserici, școli, case preoțești, vestesc oboșelele fără păreche ale P. S. Sale. Aripa nouă dela reședința episcopescă, scoala de fetițe, casa fundațiunii Muntean, edificiul nou al școlii de băieți, toate acestea au ridicat vaza diecezei, iar prin cumpărarea casei de lângă reședința episcopescă pentru scopurile conviciului, dieceza Lugojului pentru întâia dată a ajuns să aibă parte și ea în cartea funduară a orașului Lugoj. Și ce să zic de marea serbare aranjată în Lugoj la anul 1903 cu prilejul aniversării semiseculare dela înființarea diecezei?

La Oradea-mare în șapte ani o serie de instituțiuni vestesc inima caldă și mâna largă a acestui mare preot și arhieru. Să înșir fapte? Oare n'ar ajunge singur biserica din Uifalau și fundația de 10 mii cor. pentru ajutarea școlii confesionale, pentru a arăta, pe cine are biserica unită în episcopul Radu?

Și totuși ce vedem? Unele foi par a nu vedea toate faptele acestea ori dacă le vad, cred a face serviciu cauzei naționale omorându-le cu tăcerea. Și nu se gândește nimeni, că în reședința dela Oradea-mare — cum spunea fericitul Iosif Vulcan — sub episcopul Radu s'a vorbit mai mult românește într'un singur an, decât înainte în zece.

Și să află foi de acelea, cari dau loc în coloanele lor unor produse — numite literare —, în cari se ponegrește un episcop ca Radu.

Ce să zicem? Sunt păcate. Noi ne apropiem cu suflete mărunte, cu gânduri meschine de bărbații noștri mari, cu cari alte neamuri s'ar lauda și ferici.

Cercăm a înălța pe unii în paguba altora. Lucrăm după sentimente, iar nu — după minte.

Când cu astfel de cuvinte însoțim și neadram icoana Venerabilului episcop al Orăzii, și îi aducem prinosul stimei și dragostei noastre nefățarite, deodată îl rugăm:

Să urmeze și în viitor calea din trecut. Bârfelile să nu-l disjuge. Urmeze-și calea. Nu-și uite, că toți bărbații noștri mari au fost preamăriți după moarte mai ales.

Noi îi prezentăm urările de bine — ale oamenilor de bine.

Biserica și neamul între toate împrejurările socotesc pe P. S. Sa episcopul Radu între marii bărbați ai generației actuale, și convingi suntem, că faptele strălucite, cari se vor ținea lanț, vor inscrie ilustrul său nume între cei dintâi bărbați, cari au impodobit firmamentul bisericii și neamului nostru.

Întru mulți ani Stăpâne!

Iubileul P. S. Dn Dr. Dem. Radu, Episcopul Orăzii.

Martii în 26 Iulie n. se împlinește un sfert de veac, decând tinerul și distinsul alumn al Propagandei din Roma, Dr. Demetru Radu, e hirotonit intru preot prin punerea mânilor Arhiepiscopului Ștefan Ștefanopolii.

Această memorabilă zi urmă să fie sărbătorită într'un chip strălucit, prin sfințirea monumentalei Biserici din Tâmpahaza-Uifalau, ridicată din munificența Preasfințitului Episcop și la care act solemn eră sa ieie parte întreagă Provincia bisericească unită prin ilustrii săi Arhieru. Din considerarea doliului general, care a cuprins întreagă obștea românească pentru cașimatațile îndurate de frații noștri din Bănat, serbarea s'a redus cu totul. Această zi n'a putut însă trece fără ca cei ce cunosc inima P. S. Sale și sentimentele nobile de care e încălzită, să nu-și aducă tributul și omagiile lor.

Suntem încântați că din acest fericit prilej putem să ne arătăm și noi bucuria ce simțim, impodobind acest număr festiv cu cel mai nou portret al Ilustr. Sale și dedicându-i toate paginile. Deodată publicăm câteva din felicitările ce Ilustrul jubiliant a primit cu această ocazie.

Cardinalul Secretar de stat al Sfinției Sale Pontificalui, i-a adresat următoarea scrisoare:

Secretaria di stato di sua Santita. Dal Vaticano, die XVI Iunii 1910 Nr. 44808.

Illme ac Revme Domine!

Quum per Revmum Nuncium Apostolicum Austro-Hungaricum Sanctitas Sua, certior facta sit de proxima consecratione Ecclesiae

istius Dioeceseos tuis sumptibus erectae, nec non de vigesimo quinto Sacerdotii tui anniversario eodem tempore recurrente, ipsa Sanctitas Sua valde gavisus quod populo Christiano aliud templum ope tua paratum fuerit, ad laudes Altissimo canendas Eiusque magnificandam gloriam, a Deo Optimo Maximo coelestia tibi munera adprecatur, et pro iubileo tuo Sacerdotali votis omnibusque te prosequitur.

Quibus Augustus Pontifex bonorum omnium auspiciem Apostolicam addit Benedictionem pro te, pro Clero populoque tuae curae concredito.

Hunc nactus occasionem, sensus existimationis magnae in te meae confirmo et permanere gaudeo.

Amplicitudini Tuae

Addictissimus

R. Card. Merry del Val.

Esceleța Sa Inalt Preasfințitul Nostru Mitropolit, într'o scrisoare mai lungă, referitoare la formalitățile sfințirii bisericii din Tâmpahaza-Uifalau, scrie următoarele:

„Implorând dela bunul Dumnezeu dar și binecuvântare ca să puteți săvârși și încoronarea jettfelor și a ostenelelor ce a-ți pus întru ridicarea acestui monument pompos (e vorba de Biserica nouă, Red. U.) carele după situația sa va contribui mult spre a înălța vaza bisericii noastre, Vă gratulez din toată inima la serbarea jubileului de 25 ani al activității Ilustrității Tale pline de roduri binecuvântate în câmpurile Bisericii noastre.

„Cu frățască iubire rămân venerator frate în Hristos“

Victor Mihalvi de Apșa.

Arhiepiscopul și Mitropolitul de Alba-Iulia și Făgăraș.

Preasfințitul Episcop Vasile al Lugojului i-a scris următoarele:

Nr. 1960—1910.

Illustrissime și Preasfințite

Doamne Doamne!

În 26 Iulie curent se împlinesc 25 ani dela ziua memorabilă, în care la Roma, Eterna cetate unde și Hristos e Roman, hirotonit ați fost intru preot al Legii noue.

Nu voim să turburăm liniștea sfântă, ce în ziua aceasta de așa însemnată aniversare pentru sfânta noastră Biserică românească unită V-ați impus.

Fie de ajuns a Vă asigura Preasfințite Doamne, că dieceza Lugojului, dar preste tot Biserica întreagă unită, conștie este de faptele mărețe, ce în acest sfert de veac le-ați săvârșit pentru lauda și mărirea Domnului și înaintarea iubitelui nostru neam românesc. În deosebi Noi privim de o osăbită îngrijire a Providenței, că în anul acesta jubilar am deschis Conviciul diecezan, pentru al căruia întrupare Preasfinția Voastră așa de mult ați făcut.

Binevoii așa dar Preasfinte Doamne, a primi cu prilejul acestei fericite aniversări celea mai smerite și călduroase urări de bine, ce Vi-le aducem în numele Nostru, al Veneratului nostru Capitul, al Clerului și poporului diecezan, de vreme ce cu evlavie rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu, ca pe Sfinția Voastră să vă țină sfintei sale Biserici întru lungime de zile fericite.

Lugoj din ședința Consistorului episcopesc, ținută la 1 Iulie 1910.

Al Preasfinției Voastre

Umilit frate în Hristos:
Episcop Vasile.

Sfințirea bisericii dela Tâmpăhaza-Uifalău.

— raport special —

De vremuri Sfânta Biserică a fost pentru noi sinul iubitor, la care alergam în zile de veselie și de năcaz; care cu căldura dragostii sale și cu înțelepciunea nefățărită a poveștelor sale, singură putea să ne mângâie și liniștească. Intre toate împrejurările vieții, privirea plină de nădejde a Românului căută spre smerita bisericuță de lemn, pe cari vremurile o amenințau cu distrugere, pentru că știa, că numai cu rugăciunile, ce se înălțau prin fumul tămâii și prin flacăra trâmurătoare a luminilor de ceară, se milostivește cel preasfânt spre a întinde mână de ajutor sufletului chinuit de miserie și chiar de aceea Domnii creștini se întreceră a ridica poporul cât mai multe lăcașuri sfinte, pentruca paza lui Dumnezeu cât mai din prisosință să se întindă asupra lui. Și fie în zile de biruință, fie în zile de restriste, gândul lor cel dintâi eră mărirea numelui Celui preasfânt.

Urmând acestui îndemn, înrădăcinat în inima părinților săi, și Preasfințitul Episcop al Orăzii-mari a socotit a fi cel mai potrivit semn de mulțumită, ce ar aduce Marelui Dumnezeu, pentru ridicarea Sa la strălucita treaptă a Arhieriei, cum și pentru jubileul său preotesc de 25 ani și ca un monument măreț pentru glorificarea sf. Unirii a Românilor cu Biserica Romei, dacă ar zidi lui Dumnezeu în satul nașterii sale o frumoasă casă de rugăciune, în locul scunde și neîn-căpătoare biserici de lemn.

Și Dumnezeu i-a ajutat să-și ducă la bun sfârșit acest gând măreț.

Astăzi între celea două sate modeste așezate la tărul Mureșului, între Tâmpăhaza și Uifalău, unul parohie matre, celalalt filie, se înalță deasupra vârfulilor înverzite ale salcânilor crucea aurită a unei splendide biserici, care prin veacuri, va povesti de ziditorul și ctitorul ei. Azi călătorul ce trece dealungul drumului de țară, aproape fără de voie, trebuie să se oprească, ca să admire această clădire, vrednică de a fi așezată și într-un oraș de frunte.

Și gândul celui ce a cheltuit cu zidirea și împodobirea ei era, ca sfințirea acestei Biserici să fie un fericit prilej de întâlnire pentru fii întregii Provincie bisericesti unite, ca împreună cu toții să glorifice în veci neuitatul act al Unirii cu Biserica Romei, de care ne leagă și amintirea sângelui. Nenorocirea fraților din Bănat, care a aflat răsunet în inimile Românilor de pretutindeni, a ză-

dărnicit împlinirea acestui gând, și de aceea conferința Episcopilor uniți a hotărât, ca însuș Preasfințitul Ctitor, Episcopul Dr. Demetriu Radu, să o sfințească, când va afla vremea mai potrivită, cu încunjurarea pom-pelor esterne. Astfel consăcrarea Bisericii dela Tâmpăhaza-Uifalău s'a statorit pe a 17 zi a lunii lui Iulie n.

Ori-cât de în taină s'au făcut pregătirile pentru această măreață sărbătoare, totuși n-au putut rămânea neștiute de poporățiunea din loc și jur, care acum de ani se doria să ajungă ziua, când vor vedea Vlădică slujind în noua biserică.

Preasfințitul Episcop al Orăzii a sosit Sâmbătă dimineața însoțit de secretarul său Dr. Corneliu Bulcu, și de administratorul domeniului episcopesc Ales. Gera. În aceeași zi după amiază s'a celebrat în vechia biserică însărutul împreună cu litie, de unde preoții venind în procesiune la noua biserică au servit mâneatul și partea primă din rânduala pentru sfințirea bisericii.

În ziua următoare, având parte de un timp splendid, preoții și poporul îmbrăcați în haine de sărbătoare, printr-o cale împrejmuită cu frunzări, în sunetul clopotelor, au mers la vechia biserică, unde vice-protopopul deficient Teodor Fodor, rostește un înduioșetor cuvânt de rămas bun, înșirând inteligenții ce s'au ridicat din aceste comune sub impulsunea primită dela sfântul Altar al acestei modeste biserici.

Apoi despoind vechia Casă a Domnului de toate sfintele sale podoabe, s'au îndreptat cu toții spre noul Sion. Puțini ochi au rămas uscați la despărțirea de acest sfânt locaș, care veacuri dealungul a primit între afumatele sale bolte oftările și rugăciunile credincioșilor din aceste comune!

Intre acestea numărul celor sosiți se apropie de 2000. A făcut o bună impresie credincioșii din Mișcreac și Lörinț veniți în procesiune în frunte cu parohul lor Teodor Radu, îmbrăcat în sfintele odăjdii. Ajungând preoțimea la noua biserică după încunjurarea de trei ori, intră în lăuntru și continuă tipicul sfințirii. Sfânta liturgie ce a urmat e pontificată de Ilustr. Sa Episcopul Demetriu, asistat de canonicul Dr. Victor Szmigelski (Blaj) ca delegatul Escelenții Sale Mitropolitului, canonicii dela Orade: Ioan Butean și Samoil Ciceronescu, vicariul Hațegului Dr. Iacob Radu, protopopul Aiudului Ioan Maior, viceprotopopul Teodor Fodor, și preoții Teodor Radu (Mișcreac) și Basiliu Moldovan, (Tâmpăhaza) diaconi: Dr. Cornel Bulcu, secr. episcop. George Darabant, preot militar și Cornel Szabo, profesor, care urmă să fie hirotonit cu acest fericit prilej. Cântările le-a executat profesorul din Blaj Aron Papiu, ajutat de un grup de clerici.

După cetirea sf. Evanghelii Preasf. Episcop rostește o admirabilă cuvântare, pe care cu multă plăcere o publicăm în acest număr, spre a oferi și cetitorilor noștri fericitul prilej, de a se împărtăși din mareția ideilor și frumuseța limbii. Cât pentru avântul oratoric cu care a fost rostită, nu mai zicem nimic, puternicul talent de vorbitor al Preasf. Sale e cunoscut. De data aceasta însă ilustrul vorbitor a avut să se lupte cu momente emoționante și pline de sentiment, dar le-a biruit după sfortări eroice. Nu schițăm nimic din această pătrunzătoare vorbire, ea a cutremurat și sguđuit inimile tuturor ascultătorilor: intelectuali și țărani de o potrivă.

Iar imprecățiunea finală a stărs lacrimi din ochii tuturor...

Sfânta slujbă, de abia s'a terminat după 12 oare. La 2 a urmat banchet la casa familiei Radu pentru oaspeții sosiți, preoții învățătorii și rudeniile Arhierelui; iar pentru, țărani s'a dat mâncare în o casă vecină.

Primul toast l-a rostit Ilustr. Sa Dnul Episcop pentru Sfinția Sa Pontificele, Majestatea Sa Impăratul și Regele și Escelența Sa Mitropolitul Victor. A închinat protopopul Maior pentru Episcop, de asemenea v.-prot. Fodor și avocatul Kiss dela Orade. Protop. Dr. Dăianu dela Cluj pune de pildă vrednică tuturor pe părinții Episcopului, profesorul Flaviu C. Domșa închină pentru pictorul Octavian Szmigelski, la care a răspuns fratele său canonicul. A vorbit apoi canonicul Butean pentru preoți și învățători, și foarte frumos, în o dicțiune clasică, a vorbit adv. Dr. Frâncu din Cluj, pentru mama Episcopului. În sfârșit Episcopul închină pentru țaranul român, din care și el s'a ridicat, iar țaranul Nicolae Radu fratele Episcopului, mulțumește celor ce au luat parte la această serbare.

De închiere a acestui raport va trebui să spun câteva cuvinte asupra bisericii. Impunătoare în afară, ea e nespuse de majestoașă în lăuntru. Toată pictura murală și iconostasul sunt strict făcute după stilul bizantin. Decorațiile sunt luate din bogăția de frumuseță a țăsăturilor românești și multe din icoane pomenesc personajii din istoria neamului nostru. Dar mai amănunțit despre aceasta se poate ceti în raportul special asupra picturii. Biserica a costat 200 mii coroane și în ziua sfințirii tot a fost nou în ea. Afară de darurile Episcopului, potir, chivot, ornate ș. a. am remarcat câteva broderii admirabile, dăruite de Dna și Dșoara Maior din Lugoj, apoi câteva țăsături de văduva învăătoreasă Bucur, de fetița Radu ș. a. a căror nume îmi scapă. Escelența Sa Mitropolitul Victor, într'o frumoasă scrisoare trimisă protopopului Maior, deodată cu arhieriasca binecuvântare, „întru pomenirea consacrațiunii bisericii monumentale din Tâmpăhaza-Uifalău, ... precum și în semnul bucuriei, că bunii credincioși din Tâmpăhaza și Uifalău au lucrat dimpreună, ca să ajute la sfârșit bun cugetul măreț al Preasfinției Sale Domnului Episcop, de a închegă într'una singură biserică acele două comune bisericesti, s'a simțit îndemnat, a dăruia acelei biserici o cruce manuală de lemn, scobită spre a reprezenta restignirea și botezul Domnului Nostru Isus Hristos, toată îmbrăcată în argint de probă și împodobită de ambele laturile cu 28 pietri adevărate, anume cu 20 pietri roșii, numite almantin și cu 8 pietri vinete numite turchis. Pe mănunchiul de argint al acelei cruci de o lature este incisă arma, adecă sigilul arhieriscopesc, iar de cealaltă lature anul 1910." Darul prețios al In. P. S. Du Mitropolit a fost primit cu viaă bucurie.

Ar mai urmă să înșir pe cei de față, dar cum nu s'au făcut invitări speciale, însemn aici numai atât, că au luat parte toți aceia pe cari mărirea lui Dumnezeu, frumuseța Casei Domnului și reverința și dragostea față de înalta persoană a Ilustrității Sale i-a atras: toți preoții și învățătorii din comunele vecine, apoi din Orade, Blaj, Beiuș, și Lugoj și imensă mulțime de popor țaran îmbrăcați în prea frumoase haine de sărbă-

toare, cari cu multă pietate și respect privau pe Ilustrul Binefăcător și Arhieren, ridicat la această înaltă vrednicie din mijlocul lor. Toți aceștia reînforși cu bine la vetrele lor vor povesti multă vreme de măreata sărbătoare dela Tâmpăhaza și de minunata biserică, care prin veacuri mărturie va fi de dărnicia și bunătatea Preasfințitului Episcop Dr. Demetriu Radu, pe care Providența dumnezească să-l țină intru mulți ani cu bine pentru mărirea Bisericii și înaintarea neamului românesc, de care e legat cu legături așa de intime!

I. Predica festivă rostită de Ilustr. Sa Episcopul Dr. Demetriu Radu.

Dați Domnului mărire numelui lui, aduceți daruri și intrați în curțile lui. Înclinați-vă Domnului într-o frumuseță sfântă, teamă-se de fața lui tot pământul.

Ps. 95 v. 8.

Și a fost în inima lui David tatălui meu ca să zidească casă numelui Domnului Dumnezeuului lui Israel. Și a zis Domnul către David tatăl meu, pentru că ai scotit în inima ta să zidești casă numelui meu, bine ai făcut, că ai scotit cu inima ta aceasta. Însă tu nu-mi vei zidi casă, ci fiul tău care va ieși din coapsele tale acesta va zidi casă numelui meu¹⁾. Și a împlinit Domnul cuvântul acesta carele l-au grăit.

Intrat'au cutrămur în oasele mele și un fior ca și al morții a străbătut sufletul meu, la gândul căci am cutezat să pun pe trimurătoarele mele baze aceste mari și sfinte cuvinte ale scripturii, și încă să le pun chiar în acest moment în care după adevăr, mai bine ar fi fost mie să-mi plec ochii la pământ, să-mi acoper capul cu cenușe și retras într-o peșteră întunecată să suspin cu Evanghelistul: „Slugi netrebnice suntem, că ce am fost datorii a face, am făcut”. Și totuși luatu-mi-am curajul și am repețit cuvântul Împăratului Solomon; pentru că mai întâiu unul și acelaș este Domnul și Dumnezeuul nostru intru a cărui mărire am ridicat lăcașul acesta întocmai cum i-au fost ridicat cela ce a stat ca podoabă fără de seamă în Ierusalim.

În al doilea loc, drept este că strălucirea acestor ziduri modeste nici pe departe nu se poate asemăna cu aceea ce o grămădisă cu atâta armonie Împăratul Solomon în Ierusalim: frumuseța arhitecturii, măreția proporțiilor, împodobirea cu pietri scumpe spre mărire și auritura cu aur din Farmin, pardoseala căptușită cu aur pe dinlăuntru și pe din afară, poditura din chedri Libanului, catapiteazma de vânat și de mohorât și de roșu și de vison țasută cu cheruvimi, cheruvimii înșiși din lemn de chiparos cu aripi de cinci coți cu aur căptușiți, ușile din lemn de aresiet și de pini săpate cu cheruvimi și cu finicuri și frunze întinse și poleite cu aur preste săpătură, stâlpii de isprăvire și de tărie, jertfelnicul și verigile, sfeșnicile și fofezile lor, năstrapile, cădelnițele, clopoștii și cătuiele de aur curat, precum și căldările și cărligile și toate uneltele lor de aramă curată, că n'a lipsit trasul aramii: drept este, că toate acestea podoabe și bogății netrecute din biserică lui Solomon, aci nu le vedeți și nu sunt puse spre încântarea ochilor noștri; dar pentru aceea nu

mai puțină, ba încă mai mare, și neasămănat mai mare, este mărirea casei acesteia decum a fost a aceleia, de oarece nu numai în umbră și în figură ca acolo, ci în realitate aci va locui printr-o taină sfântă și necuprinsă, va locui cu adevărat însuș Fiul lui Dumnezeu, Domnul și Mântuitorul nostru Isus Hristos.

Pe urmă, departe să fie orice bănuială, că doară m-aș încumeta să fac asămanare între Profetul David și între umilitul creștin, ale cărui oase așteaptă mărirea înviere de apoi la umbra acestui sfânt locaș: totuș, dacă nu voiu spune eu, cuvântul vin va răsună din cele dintâi pietri folosite la aceasta zidire, spre a vesti cât a fost de mare gândul lui, cât a fost de aprinsă dorința lui și cât de încordată i-a fost străduința de a zidi casă, ca și David, de a zidi această casă Domnului Dumnezeului său. Da, pietrele sunt mărturie și mai vărtos mărturie vină esce despre aceasta obștea acestor două sate, cari i-au văzut însuflețirea ce-l cuprindea și i-au admirat fața scâldată în lacrimile nespusei mângăieri, atunci când a implântat el cea dintâi lopată în locul acesta, unde apoi soarele răsărind îl găseă în picioare și apunând îl lăsă pe el în urma sa muncit, dar nu zdrobit sub greutatea zilei, pentru că munca pornită să înainteze mereu, dar sigur spre nobila țintă înainte pusă. Acestea toate stau mărturie, că în chip tainic, dar de fapt, glasul Domnului s'au făcut și preste acest al său servitor credincios în tocmă ca și preste cel din vechiul testament: ai gândit în inima ta să zidești casă numelui meu și bine ai făcut, că ai gândit aceasta în inima ta! Și s'au făcut pe deplin acest tainic glas dumnezeesc. Însă tu nu-mi vei zidi casă, ci fiul tău, care va ieși din coapsele tale, acesta va zidi casă numelui meu!

*

Împăratul Solomon, după ce a binecuvântat astfel pomenirea lui David tatălui său față de casa Domnului, mai înainte de a se rugă pentru sfințirea ei, plin de cutremur a exclamat: De vremece cerul și cerul cerului nu sunt destule ție, și ce este casa aceasta care am zidit? O, da, cerurile spun mărirea lui, și facerea mânilor lui o vestește țaria. Ziua zilei spune cuvânt și noaptea nopții vestește știința. Nu sunt graiuri nici cuvinte, ale cărora să nu se auză glasurile lor. În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii graiurile lor²⁾.

Astfel lumea întreagă, văzută și nevăzută, cerul și pământul, adâncul și marea depărtată nu sunt, decât: o casa, o biserică și încă o foarte mică biserică, în care fapăturile toate dela grăunțul de nisip din fundul mării până la munții cei înalți, care fumegă, până la soare, la luna, la stelele cele luminoase, dela sămânța de muștar care creapă glia cea vărtosă până la cea din urmă frunză care cade îngălbinată, dela crinul câmpului cel fără de păreche intru podoabă până la chedrii Libanului, dela viețuitoarele mării, cărora nu este număr, viețuitoare mici cu mari, până la fluturașul cel cu atâta măiestrie împrestit, până la păsăruica care cântă și se resfătează în strălucitul zorilor, până la vulturul ce-și întinde aripele sale zorind spre puii săi, dela șerpele osândit să aleșuească călcăiul său până la cerbul, care dorește spre izvoarele apelor, până la puii

leilor ceice răcnesc ca să răpească și să ceacă dela Dumnezeu mâncarea sa: toate, toate și una fiecare în graiul negrăit al firii sale cântă pe întrecute laudele Domnului vestind mulțimea binefacerilor lui, căci au poruncit și ele s'au făcut.

Ar putea lipsi omul din această minunată ceată a lăudătorilor lui fără de a se face vinovat înaintea Ziditorului său? Ar putea el rumpe fără de păcat această sublimă armonie alcătuită din glasurile ființelor din jurul său și preste cari stăpân l-au pus și cu înalta mărire a asămănării dumnezeescului său chip l-a împodobit? O, nu, ci anume, căci ridicat este preste toate și înzăstrat cu o minte în stare de a-l cunoaște și cu o inimă liberă intru a-l iubi, omul îndatorat este a-i cinsti numele, a-i vesti laudele și a se îndreptă către dânsul după milă, sent și ajutor. De unde, mai zice Psalmistul, tinerii și fecioarele, bătrânii cu cei mai tineri să laude numele Domnului, că s'au înălțat numele lui singur, mărturisirea lui în cer și pe pământ!

Datorința aceasta omul trebuie să și-o îplinească în tot timpul și în tot locul, Dumnezeu fiind pretutindenea de față: cu toate aceste el însuș a voit din toate timpurile ca oamenii să-i aleagă anumite locuri, să-i ridice anumite ziduri, între cari, ușurați oarecumva de greutatea zilei și adăpostiți de năvalirea patimilor pururea resvrătite, ei în liniște să se poată rugă, unul pe altul încurajându-se și cu o inimă și cu un suflet preamărind bunătățile lui. Și vei face mie, a zis Domnul în vechiul testament, lăcaș sfânt și mă voiu arăta între voi³⁾.

Mărirea lui Dumnezeu arătată s'au făcut neamului omenesc mai cu seamă prin Pogorirea Spiritului Sfânt preste Apostoli și apoi preste toți ceice prin propoveduirile lor s'au întors și se întorc mereu în cursul veacurilor la învățăturile, la poruncile, la legea sfântă a Noului testament, pecetluită cu sângele dumnezeesc al Mântuitorului nostru Isus Hristos. Prin moartea sa de pe cruce, Mântuitorul achitase datoria sub care eră omul ținut, rupse legăturile sub cari eră înzăstrat, biruise moartea de veci la care osândit eră pentru păcatul stramosesc și dându-se pe sine pentru noi a plătit cu îmbelșugare, prețul vecinicei răscumpărări. Dar pentru că lucrarea aceasta să se ducă intru îndeplinire, pentru că mântuirea desăvârșită să fie pentru unul fiecare dintre oameni, neîncunjurat de lipsă este, ca să se împlinescă renașterea spirituală a omului. De folos este vouă, a zis Mântuitorul, ca să mă duc eu, că de nu mă voiu duce eu, Mângăitorul nu va veni la voi; iar de mă voiu duce îl voiu trimite pe el la voi⁴⁾. La cincizeci de zile dela mărirea înviere venit-au de fapt acest Mângăitor, Spiritul adevărului, carele dela Tatăl purcede, și s'au așezat preste Apostoli sub formă văzută de limbi împărțite ca de foc și între semne de cutrămurare făcându-se fără de veste din cer sunet, ca de suflare de vifor ce vine repede, și umplând și toată casa unde ședeă și și pe ei pe toți. Foc dumnezeesc au fost și este acesta, foc din foc purcezător, după cum cântăm, carele cuprinzând sufletele oamenilor le curăță de toate necurățiile păcatului și cu nestânsa și puternica sa vâpaie aprinde într'ânsele netu-

¹⁾ II. Paralip. c. VII.

²⁾ Ps. 18.

³⁾ Eșir. 25. 8.

⁴⁾ Ioan. 16, 8.

chipuita căldură a iubirii lui Dumnezeu, și prin aceasta punându-le în stare de a putea lucra fapte vrednice de împărăția cerului, faptele eroismului creștinesc ca și cari lumea n'a mai văzut: le curăță, le înalță și mai strălucitoare le arată de cum este aurul trecut prin arderea focului pământesc.

Spirit al adevărului este acesta, carele împrăștiind întunerecul unde de veacuri orbăcă mintea omenească, o luminează, o întărește cu știința științelor, cu știința cunoașterii lui Dumnezeu și a scopului măreț pentru care au fost omul creat și spre care după firea sa mereu el se dorește, scopul unei fericiri statornice și fără de sfârșit.

Spirit de viață dătător este acesta, carele vindecând ranele înăscute în inima omului, îl împodobeste cu virtuțile cele mai înalte, îi dă chiar o inimă nouă, după cuvântul Profetului, și un spirit nou în stare de a se lupta cu deșertăciunile vieții trecătoare și puternic de a ieși biruitor din crâncena luptă, biruitor preste sine însuși și preste neadurmitelile și ademinătoarele sale patimi.

Spirit sfânt este acesta, carele trupul însuși al omului îl ridică la înalta demnitate de a și-l face lăcaș de odihnă: lăcaș carele deși trebuie să ajungă după legea firii prada putrejunii totuși în Hristos și prin același Spirit va fi chemat și el la glorioasa înviere ca mai mult să nu mai moară. Au nu știți, întreabă S. Pavel, că trupul vostru este lăcașul Spiritului Sfânt ce locuște întru voi, pe care-l aveți dela Dumnezeu?

Împărat ceresc mai este acest Spirit mângâitor, carele ocârmuește Biserica lui Isus Hristos, o oțelește în lupte și din ele o scoate pururea învingătoare, o scutește de erezuri și de schisme și de rătăcirii, o întinește mereu prin renașterea sufletească a fiilor săi din neam în neam, o face sfântă prin adevărul învățăturilor și prin strălucirea virtuților aleșilor s.î., o arată catolică prin lățirea ei în toată lumea și la toate popoarele și o ține apostolică prin lungirea neînteruptă a șirului format din episcopii săi ca urmași legiuitori ai Apostolilor, — iar prin toate acestea și preste toate aceste o păzește una prin unitatea capului său văzut ce l-a pus în persoana Fericitului Apostol Petru, carele trăește, învață și stăpânește pe Scaunul Romei în urmașii lui legiuitori, Pontificii Romani, până la noi, până la Preafericitul nostru Părinte Piu Papa Romei al X.

Ajuns aci glasul meu dela sine se oprește la al treilea cuvânt ce l'ați văzut înțipărit pe frontiscipiul acestei Biserici.

Biserica Romei celei vechi fiind adică însuși aceea una, sfântă, catolică și apostolică Biserica condusă, aparată și mereu secun-dată de Spiritul Sfânt, — noi prin faptul, că suntem uniți cu dânsa avem nespuse fericire de a ne ști că facem parte din adevărata biserică a lui Isus Hristos, avem liniștea și preascumpa mângâiere de a fi din vițele viei ale buciului viții celei adevărate și singură întru rodirile vieții de veci rodnică. Și în același timp și tot prin același fapt neprețuit, inimile noastre simțesc și aceea mângâiere scumpă foarte, că nu mai suntem înstrăinați de Maica noastră Roma, ci suntem din fii săi cei aleși, suntem romani și încă de două ori romani, după credință și după sânge, precum cum cu atâta gingășie de cuvânt și cu atâta dragoste părintească ne-a întimpinat nu de mult însuși

Pontificele Roman pe cei ce alergaserăm la sinul ei spre a vedea și spre a ne închină la mormântul glorios al Apostolilor Petru și Pavel, acolo păstrat ca podoabă din podoabele sale.

Veacuri dearândul părinții noștri, mai mult prin a vremilor, decât prin a lor răutate, au stat ruși din aceea unitate indispensabilă a Bisericii lui Hristos, și tot prin aceea s'au văzut smolși și înstrăinați dela sinul Maicii lor, și astfel dezbinați fiind dela centrul luminos al culturii creștinești au trebuit să sufere, să tângescă în întunerec, de unde abia numai cu viață au ieșit. După asemenea timpuri lungi de durere însă, la anul 1700 Provedința dumnezeiască a arătat mila deosebită față de noi, și după lungul întunerec au făcut de a răsărit mândrul soare al Sfintei Uniri peste întinsele dar uscatele plaiuri.

Și binecuvântat fie acel moment așa de însămnat, — binecuvântată fie pomenirea părinților noștri, — și laudat și preamărit să fie preasfânt numele lui Dumnezeu, căci prin mila lui s'au refors la calea adevărului și totodată prin aceea, prin S. Unire, ni-s'a deschis drumul spre ridicarea neamului românesc la cultură, la înflorire, la înche-garea conștiinții de datorințele dar și de drepturile sale pe acest pământ. Întru pomenirea acestui mare eveniment așadar, întru întărirea urmărilor fericite ce le-a avut și le va avea și în viitor, și apoi și din fireasca recunoștință către aceeași scumpă Maică Roma, căreia omilitul fiu al satelor voastre încă îi datorește tot ceea-ce mare, nobil și puternic s'ar găsi în inima lui, am ridicat acest sfânt lăcaș spre mărirea lui Dumnezeu prin Pogorârea Spiritului Sfânt, pentru unirea Românilor cu sfânta Biserică a Romei celei vechi.

Mai înainte de a chema darul Domnului peste zidurile acestea în cari el va locui, datorința îmi este de a exprima mulțumită ferbinte Escelenței Sale Preasfântului Domn Arhiepiscop și Mitropolit DD. Dr. Victor Mihályi de Apsa căci s'a îndurat a da binecuvântarea sa arhierescă preste toate ostenele noastre și a face cunoscut că numai împrejurări de natură dureroasă l-au reținut de n-a veni el însuși să implinească actul istoric al acestei sfințiri. În al doilea loc nu mai puțin ferbinte mulțumită aduc vouă Iubiților mei consăteni, cari pe întrecute și cu rară însuflețire a-ți întins ajutorul vostru îndeosebi cu nenumăratele opere jugale ce au fost de lipsă dela începutul și până la terminarea lucrărilor, multele voastre alergări și ostenele acuma le vedeți încununate pe deplin, așa încât nu vă rămâne decât ca să intrați cu bucurie în curțile, în casa Domnului, încunjurate de frumusețe care va fi totodată podoabă de mândrie satelor noastre și prilej de laudă și de mirare în ochii trecătorilor. Dar intrând, aci o, Iubiților mei, să nu uitați, că părinții noștri timp de preste două sute de ani, iar cei de mai înainte veacuri peste veacuri, și-au căutat mângâierea creștinească în'o bisericuța săracă de lemn: acolo au laudat ei pe Domnul, acolo s'au întărit ei cu darul de sus întru păzirea poruncilor lui, întru ascultarea de mai marii lor și întru iubirea deaproapelui și mai ales a concetățenilor lor, și tot acolo la umbra subțirică dar liniștită a acestei bisericuțe și-au păzit cu scumpătate împreună cu credința creștinească firea, limba și tradițiile părintești

așa cum a dat Dumnezeu să le fie lor acestea. Apoi, acest tezaur neprețuit, murind ei, vi-l-au lăsat vouă întru sfântă moștenire.

Cu această moștenire a-ți părăsit voi astăzi biserică cea veche de lemn și precedați de ingerii păzitori, de praporii sfinților, de sfânta cruce și de pâinea cea de taină a-ți intrat în curțile Domnului cele nouă, unde având a vă închină întru frumusețea sfântă, să nu uitați, — și ochii voștri ne-adurmiti să fie, și silința voastră crescând să crească întru păzirea acelei scumpe moșteniri, ca întreagă să o puteți lăsa și să rămână urmașilor voștri din neam în neam, căci în adevăr scumpă este, ca ceea-ce frământată a fost în sudorie, în lacrimile și în sângele strămoșilor noștri!

*

Și acum, Doamne Dumnezeul Părinților noștri, zice-vom după Împăratul Solomon, să fie ochii tăi deschși spre casa aceasta ziua și noaptea, și să ascuți cererea robului tău și a poporului tău, și oricâte vor cere în locul acesta, tu să auzi în locul locuinții tale în ceriu, și să faci, și milostiv să fi.

Când, greșind ție și deaproapelui, vor veni și se vor pocăi înaintea altarului și se vor rugă și se vor cucerii și vor întinde mâinile sale spre casa aceasta, tu să ascuți toată rugăciunea și toată cercarea care va face ficce om cum va cunoaște ficcarele rana inimii lui, tu să cauți nu la mulțimea păcatelor lor, ci să cauți în fața Hristosului tău, și să ierți, și să auzi și milostiv să fi.

Când cerul se va închide și nu va ploua, sau când vijeliile grindina și norii îngreuiati se vor năpusti cu îngrozire ca să pustiească țările muncite întru sudoarea fețelor lor, și vor veni și se vor rugă, Tu Doamne, cea ce stăpânești vânturile, poruncești adâncurilor și răsări iarba animalelor și legumă spre slujirea oamenilor, Tu să auzi și rodnică să faci țarinile lor, ca din belșug și cu inimă bună să poată aduce pâinea și vinul de lipsă pentru taina cea sfântă și mare a Fiului tău: și să auzi și milostiv să fi.

Când dela maicele creștine se vor aduce aci tinerele lor odrazle spre a le întări cu Spiritul Hristosului tău, tu pe acelea să le răsădești în casa ta, și ca finicului, înflorire să dai lor; iar când mai târziu gingașele ființe vor veni înseși împreună cu maicele lor în casa ta și spre tine vor îndreptă glasul nevinovăției lor și vor cere darul tău peste părinții săi, Tu Doamne, cea ce din gura pruncilor și a celor ce sug, ai săvârșit lauda pentru vrăjmașii tăi, să auzi și milostiv să fi.

Când tinerele fecioare vor păși preste pragul casei tale și vor veni cu aleșii inimelor lor ca să încheie taina căsătoriei creștine și să ceară darul tău, tu Doamne cea ce ai poruncit ca așa să fie pentru dănuirea neamului omeneșc, tu cea ce prin Apostolul tău ai zis, că mare este taina aceasta, tu cu prisosință să verși darul tău, viață lină să le faci ca întru bucurie să vadă pe fiii fiilor lor: tu să auzi și milostiv să fi.

Când voinicii poporului tău chiețați să-și ducă sângele și viața pentru apărarea patriei străbune la plecare vor veni ca să se închine ție, și când maicele lor cu glasul înduioșat suspinând se vor rugă pentru ei, tu Doamne, cea ce împuterești brațul și gata ai făcut pe Macabei spre luptă, celace împarti biruința pe câmpul de războiu, cu

ei să fi apărându-i, scutindu-i și reîntorcându-i cu armele învingătoare la vetrele părinților lor: și să auzi și milostiv să fi.

Când bărbatul, copleșit de grijile, de năcazurile și de greutățile vieții va veni să caute la tine dar, ajutor și mângâiere, tu cea ce ști lipsurile, suferințele și durerile, fiecăruia, bogat să fii întru mila și îndurarea ta, binecuvântând sudorile feței sale în care trebuie să câștige pâinea de toate zilele fiilor săi, întărind inima lui cu vârtute, cu cinste și cu evlavie, și înarmând Spiritul lui cu sentimente de dreptate, de frățietate și de libertatea fiilor tăi: și să auzi, Doamne, și milostiv să fii.

Când bătrânii, cei în drumul vieții mai aproape de părinții ca de nepoții lor, gârboviți sub sarcina vieții trecătoare, vor veni mai mult târându-se până la casa ta și se vor ruga, tu Doamne, celace sprijinitorul celor neputincioși ești, lor să le ajuți sarcina ușorându-li-o și mai cu seamă să nu-i lipsești de merindea vieții de veci pentru înfricoșatul moment când ei se vor arăta înaintea scaunului judecării tale: și să auzi și milostiv să fi.

Chiar și dela cei străini, cari trecând pe aici își vor îndrepta privirile spre casa aceasta, tu să nu întorci fața ta dela ei, ei vărsând și preste ei darul tău cel bun să grăești în inimile lor, ca să cunoască cumcâ numele tău s'au chemat preste casa aceasta, care am zidit: și să auzi și milostiv să fi.

Iară acuma când umilitul tău servitor își ridică glasul cătră tine toate acestea cerând pentru poporul tău, și laudă și mulțumită aducându-ți pentru toate binefacerile ce i-le-ai făcut și când milă și iertare, iertare și mila cerșește pentru multele sale greșeli, Tu să auzi Doamne și milostiv să fi. Mai vărtos însă, o Doamne al meu Doamne, să auzi și milostiv să fi preste el, preste mine, nevrednicul tău servitor, atunci, când clopotul cel mare dela acest sfânt lăcaș va da vestea că l-ai chemat pe el la soartea și la locul de odihnă al tatălui său și când din gură în gură va răsună creștinescul cuvânt „Dumnezeu să-l ierte“: atunci, atunci o Doamne Sfinte, Tu să auzi și să auzi și milostiv să fi! Amin.

II. Vorbirea de despărțire dela vechea biserică, rostită de v.-prot. Fodor.

Ilustrissime Domnule Episcop!

Prea iubiți ascultători!

Strămtorați acum de aici prin progresul timpului îndelungat, cu inima înduoșată și lacrimi în ochi, ne despărțim de asta mică și întunecoasă sfântă Casă dumnezească. Dumnezeuul puterilor a făcut-o însă mare, puternică, și luminoasă. Sute de ani ea ne-a revărsat mângâiere, lumină, cultură și știință. Au alcătuit-o cu jertfe mari strămoșii noștri, au îngrijit-o și ascultat moșii, părinții și frații noștri. Aici au înălțat rugăciuni fierbinți veacuri întregi atotputernicului Creator, aici au implorat binecuvântare, mângâiere și ajutor ceresc. Sub scutul ei s'au crescut și fericit generațiuni întregi de muncitori și conducători ai mult iubitelui nostru popor.

Focul acesta sfânt ne-a dat așa familii distinse, încât adevărat entuziasm și venerațiune simțeam, când imi iau voie a în-

siră câteva figuri mărețe ieșite sub ocrotirea acestui Sfânt Sion.

Au ieșit din sânul acestor două mici comune 12 preoți, dintre cari doi protopopi actuali, doi vice-protop. onor. un Episcop, un Vicar foraneu, și șasă preoți simplii; patru juriști dintre cari unul Dr. juris; un Căpitan la armata comună, doi Doctori în medicină, opt învățători, un comerciant, un absolut de agronomie, Inspector dominal și mai mulți măiestrii, afară de agronomii model.

Eu am avut fericirea de a cunoaște personal nouă preoți cari în secolul din urmă au servit la acest sf. altar: Ioan Bogătan, Nicolae Maior, Augustin Coltor, Ioan Maior, Paul Bogdan, Ilariu Ciungan, Francisc Boțan, Nicolae Aron și actualul preot Moldovan, adevărați preoți cari toți și-au împlinit chemarea cu devoțiune, zel și energie.

Înainte de începerea actului măreț a zilei epocale de azi, când mulțumită nemărginitei grație a proriei divine, se duce la îndeplinire sfințirea bisericii edificată de Ilustritatea Sa D. Episcop de Oradea-mare Dr. Demetriu Radu, care în urma distinselor Sale, calități, a fost destinat de bunul Dumnezeu de conducătorul și ocrotitorul credincioșilor sf. noastre biserici, cuvine-se să ne despărțim cu toată reverința de această sfântă casă.

Adio sf. lăcaș dumnezeesc, tu în adevăr ți-ai împlinit misiunea sfântă; fi binecuvântată și memoria-ți fie eternă, căci noi în veci nu te vom uita. Înainte însă de a păși preste pragul acestui Sf. Sion dumnezeesc, să înălțăm o fierbinte rugăciune cătră atot puternicul părinte ceresc, mulțumindu-i de toate bunătățile, ce ne-a revărsat dela acest Sf. Altar. „Tatăl nostru“ etc. Amin.

III. Actul comemorativ depus în altarul noii biserici.

Anul Domnului MCMX. Dela sfânta Unire anul 210. Pontifice Roman Papa Piu X. Sub domnia Înaltului Împărat al Austriei și Rege Apostolic al Ungariei Francisc Iosif I. Arhiepiscop și Mitropolit greco-catolic de Alba-Iulia și Făgăraș fiind I. P. S. D. Victor Mihályi de Apșa.

Cu vrerea Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Spiritului Sfânt. Această sfântă Biserică, cu hramul Pogorirea Spiritului Sfânt pentru Unirea Românilor cu Sfânta Biserică a Romei celei vechi, s'au zidit din temelie și s'au împodobit și înzăstrat cu toate cele de lipsă pe chelnuiala iubitorului de Dumnezeu Arhieru Demetriu Radu, Episcopul român-unit al Orăzii-mari, ajutor cu jugurile dând poporul credincios greco-catolic român din comunele Tâmpăhaza și Uifalău, atunci când plata zilerului cu palma făcea două cor. la zi.

Și a zidit această sfântă Biserică numitul Arhieru Demetriu Radu în anul preoției al 25-a și al arhieriei sale al 14-a la locul nașterii sale întru mărirea lui Dumnezeu, și ca să-i fie spre vecinică pomenire și loc de odihnă lui, părinților săi Ioan (1837—1905) și Paraschiva din neamul Maioreștilor din Tâmpăhaza, precum și fraților săi Nicolae, Preot Iacob, Vicarul Hațegului și Todorica.

Arhitect fiind † Alexandru Schlosser din Oradea-mare; Controlor-tehnic Albert Ivan, consilier tehnic din Aiud; Zidar Giovanni Quai din Beiuș; Pictor Prof. Octavian Szmigelski; Sculptor Iosif Vogel din Sighișoara. Iară supravighetori: Alexandru Gera, arhidiacon onorar, dirigintele Domeștiului episcopesc din Beiuș și Ioan Maior, protopop gr.-cat. al Aiudului, de naștere din Tâmpăhaza.

Și s'au sfințit această Biserică în Dumineca IV. după Rusalii în 4/17 zile a lunii lui Iulie 1910 prin Episcopul Demetriu Radu împreună liturghisând Victor Szmigelski, canonic mitropolitan, precum și mai jos iscăliții Canonici, protopopi și preoți, și de față fiind mulțime mare de popor credincios. Amin.

Pictura Bisericii din Uifalău.

— dela trimisul nostru. —

Când întri în această biserică, nu cu o ocaziune așa festivă cum a fost aceea a sfințirii ei, ci într-o Duminecă, când nu e de față decât poporul credincios, impresia dintâiu este aceea a bogăției de artă ce ți-se impune din iconostasul elegant, din bogăția ornamentală a boltiturii naei bisericesti. Îți închipui pentru primul moment, că ai intrat într-una din bogatele mănăstiri ale țării românești, dar după ce ai trecut preste prima emoție, și-ți dai seamă de valoarea artistică a picturii acestei biserici, înțelegi, că acelea pot să fie mai bogate în podoabe dar nu în valoarea artistică a picturii. Ferestrele colorate ale bisericii — cu motive exclusiv din ornamentica română, cecece la noi pentru prima oară se întâmplă — aruncă o lumină deosebit de feerică asupra bisericii întregi. Razele soarelui reflectându-se prin geamuri îmbracă într'un fel de culoare mistică întreg cuprinsul. E unul dintre momentele rare de a te eleva sufletește și de a-ți da prilejul să te cugeți cătră valoare ascunde în sine adevărata pictură artistică și cât de puțin s'a lucrat la noi în această direcție. Ne mângâie gândul, că s'a rupt în sfârșit ghița și la noi pe acest teren, că avem artiști de valoare, cari muncesc în direcția aceasta, și cari ca un frumos început a unei activități ce numai de aci înainte are să se desvolte în toată măreția ei, a împodobit deja câteva biserici de ale noastre în cel mai artistic stil bizantin, întretesut cu motive românești. A sosit vremea ca publicul nostru să înțeleagă valoarea artiștilor ieșiți din sânul său, și să se ferească măcar pe viitor de lucrurile de fabrică, făcute la repezeală, ale întreprinzătorilor străini, cari nu au nici interes nici simțul de lipsă de a redă picturile noastre bisericesti în adevărata lor splendoare.

Iconostasul elegant, și în ce privește partea arhitectonică, înfățișează: Icoanele principale, Domnul Nostru Isus Hristos, Preacurata, sf. Nicolae și sf. Ioan Botezătorul. Pe ușa principală Bunavestire, iar pe ușile laterale sfinții arhangheli. Rândul prim cuprinde în mijloc: Pogorârea Spiritului sfânt, care

e și hramul bisericii, iar de cele două laturi praznicele: Bunăvestirea, Nașterea Domnului, Înălțarea Domnului, Întrarea în biserică, Adormirea Maicii Domnului, și Botezul Domnului. Rândul al doilea înfățișează apostolii în mijloc cu Pantocratorul, iar deasupra lor patru prooroci, planând Preacurata cu Fiul.

Bolțitura este deasemeni foarte bogată atât în pietură cât și în ornamentică. Remarcăm icoanele mai mari: Cei 4 evangeliști împreună ca un decor pe Pantocratorul; apoi Botezul, Schimbarea la față, Restignirea, Înălțarea Domnului, Pogorârea spiritului sfânt, și Nașterea Mântuitorului. Am lăsat chiar la urmă acest tablou care ne emoționează îndoit, făcându-ne să recunoaștem în figurile celor 3 crai dela răsărit, figuri marețe din trecut glorios al voievozilor noștri. — Deasupra tindei femeilor stăpânește minunata icoana a Preacuratei.

Și toate aceste splendide tablouri se leagă deolaltă printr-o bogăție de magini mai mici de ingeri, cheruvimi și prooroci, de ornamentică și foarte frumoase citate din sf. Evanghelie.

Apsida e împodobită deasemeni, cu rosete foarte frumoase deasupra altarului mâna lui Dumnezeu binecuvântând, iar jur-împur sunt icoanele mai mici ale sf. Apostoli.

La stânga intrării e icoana reușită a ctitorului acestei biserici, înfățișându-i în ornate Arhieresti, ținând în mână miniatura noii biserici. Icoana e de altcum numai provizorie, pe hârtie, având să fie eternizată mai târziu din partea pictorului pe perețele bisericii.

Am avut o adevărată înălțare sufletească, văzând aceasta măreață operă a pictorului *Octavian Smigelschi*, operă ce ni-s'a părut mai impunătoare — probabil pentru spațiul mai restrâns — decât aceea a catedralei din Sibiu.

Deasupra intrării în biserică, cetim pe o tablă de marmoră cu slove de aur:

ANVL DOMNVLVI MCMX
INTRV MĂRIREA LVI DVMNEZEV
PRIN POGORIREA SPIRITVLVI SFÂNT
PENTRV VNIREA ROMÂNILOR
CV SFÂNTA BISERICĂ A ROMEI
RIDICATA ACEST SFÂNT LĂCAȘ
EPISCOPVL DEMETRIV RADV.

A apărut:

ALBUMUL BUNEA

în o minunată execuție tehnică și cu un cuprins bogat de peste 200 pagini.

E admirabilă coperta în mai multe culori, după originalul pictorului nostru *F. C. Domșa*. Urmează, numai decât la început portretul cel din urmă al canonicului Bunea în patru culori. Și alte peste 20 clișee, apoi capete artistice, suplimente, etc. Textul se împarte în următoarele mari capitole:

- I. Moartea.
- II. Jalea neamului.
- III. Funerariu
- IV. Postum.
- V. Epilog.

Este o carte vrednică de memoria marilor noștri Bunea.

Se vinde în folosul ridicării unui maușoleu la groapa meritatului bărbat al bisericii și neamului.

Prețul unui exemplar, pentru abonați: 6 cor., pentru neabonați 7 cor.

NOTĂ: Se trimite aboneților cu rambursă. Aceia dintre stimati aboneți, cari ar dori să nu li-se ramburseze, sunt rugați să anticipie prețul de 6 cor. + 55 bani taxă de porto și recomandare!

Adresa: *Albumul Bunea — Blaj-Balázssfalva.*

Vom reveni.

Cătră iubiții cetitori!

Acum, când cu ajutorul lui Dumnezeu, am trecut în a doua jumătate a anului, rugăm pe iubiții noștri cetitori să nu-și uite nici de noi, achitându-și abonamentele restante și făcând să scadă mereu numărul celor întârziți.

Noutăți.

Din Arhidieceză. Cu ziua de 1 Aug. n. c. e deschis concurs pentru ocuparea postului de învățător secundar și cantor în *Cianul-deșert*, (Tr. Turda), de învățător în *Coccul-de-câmpie*, (Tr. Ludoș) și de învățător în *Budurlău* (Tr. Fărăgău). — Până la 12 Aug. n. sunt de ocupat postul de cantor-învățător în *Cistelec* (tr. Cătina) și *Homorod*, (Vicariat) — Până la 15 Aug. n. e deschis concursul pentru completarea parohiei *Moșna* în protopopiatul Mediașului, cu venit congrual de Cor. 284-80 fil. — apoi parohia *Șeica-mică*, din protopopiatul Mediașului, cu venitul congrual de 567 cor. 56 aleri. — pentru parohia *Segagea*, împreună cu administrațiunea parohiei *Belivara*, din distr. protopopesc al Indolului, cu venitul congrual de 147 cor. 33 fileri. — și pentru parohia *Șermășel* în districtul protopopesc al Cătinei, cu venitul congrual de 640 cor. 60 fileri.

Conzistor plenar. Pe ziua de Luni 15 Aug. n. c. e convocat Conzistorul plenar arhidiecezan cu care ocazie se vor face primiriile în Seminarul teologic, se vor conferi trei stipendii din fundațiunea Vancea și se vor primi și elevii Internatului de băieți și fetițe.

Fundațiunea Șulufană. Directoriul fundațiunii Șulufane intrunit la 18 Iunie n. a aprobat încheierea socoților pe anul 1909 și raportul Administrațiunii capitulare asupra dezvoltării acestei fundațiunii. După rațiuni intratele anului trecut au fost 134752-06 cor. dintre cari aproape jumătate din moșie. Eșițele au fost de 127595-93 cor. Averea curată la sfârșitul anului a fost de 1.032 mii cor. Duplicarea stipendiilor și a penziunilor, conform dispoziții fundatorului, s'a amânat a se executa pe anul următor.

Hymen. Notar *Ilie Câmpean* și *Olimpia Stupinian*, anunță serbarea cununiei lor, care se va ține în 7 August st. n. (Duminecă după *Ilie Proroc*) în biserică gr-cat. din *Stupini*, precum și la masă.

— *Cornel Hulpușiu* cleric absolut și *Olivia E. Pușcaș* logoditi.

Convocare. Adunarea cercuală a desp. XI. „Blaj“ al „Asociațiunii“ e convocată pe ziua de Marti, 2 Iulie n. (sărbătoarea sf. prooroc *Ilie*) în comuna *Ohaba*.

Mulțămită publică. Marele binefăcător al neamului românesc *Vasile de Stroesco*, în nemărginita sa bunătate a binevoit a donă 200 cor. și pentru fondul edificării bisericii gr-cat. din *Hobiceni-Uricani*. În numele credincioșilor mei îl rog și pe această cale să primească cele mai profunde ale noastre mulțămite. *Niculae Zugrav*, paroh gr-cat.

O jertfă frumoasă. Părintele *Ioan Mihaleu* din *Aghireș*, un preot punctuos în oficiul său, corect până la scrupulositate în administrarea averii publice și iubit de fiii săi sufletesti, în cari a potențat mândria creștinească și românească. — a dăruit bisericii de acolo, pentru susținerea școlii confessionale, un âgru în valoare de 6000 cor., iar la fondul cultural 1000 cor. — Fapta se laudă de sine. De ar avea mulți imitatori, chiar și cu daruri mai mici, cât de îngrabă s'ar ridica capitalul fondului cultural și câte școli și-ar păstra caracterul românesc și creștinesc!

Cancelarie advocațională. Dl *Dr. Vasile Ciuru*, avocat, aduce la cunoștință, că și-a deschis cancelarie advocațională în *Abrud* (în piață, casele D-lui *G. Ivașcu*).

Știri literare. Dintre prețioasele edițiuni ale Institutului „*Minerva*“ din *București*, însemnăm aci: *Ursita*, roman istoric de *B. P. Hașdău*, — *Povestiri de seara*, de *M. Sadoveanu* și *Ape mari* nuvele și schițe de *Sandu Aldea*; prețul unui volum 2 cor. Autorii acestor cărți sunt destul de bine cunoscuți, decât ca să mai fie lipsă de recomandare.

Necrolog. † *Demetriu Cunțan*, presbiter, spiritual, profesor de cântare bisericească și tipic etc. la Seminarul din *Sibiu* după un serviciu credincios de 46 ani, în al 74-lea an al etății, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului Duminecă, în 27 Iunie st. v. a. c. în *Săliște*.

— † *Dr. Emil F. Negruțiu* medic în *Blaj*, după un morb îndelungat și greu de 17 ani, împărțit cu ss. Sacramente ale muribunzilor, Luni 18 Iulie a. c. și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, în anul al 46-lea al etății și al 22-lea al fericitei sale căsătorii.

— † *Pius Ianza*, student în drept din *Petroșeni*, după un morb repentin, a încetat din viață în etate de 19 ani în *Sibiu*, de unde se vor transporta la *Ilațeg*. Condolențele noastre îndureratei familii.

MAI NOU.

Preaveneratul Ordinariat arhiepiscopesc a primit avizul, că dnul Ministru de culte a asignat suma de Cor. 271.550-82 fil. întregire congruală pe întâia jumătate a anului curent pentru preoții arhidiecezani.

Cercularea cu numele preoților se va publica săptămâna viitoare.

Credem, că și celelalte Ordinariate vor fi primit asemenea aviz pentru preoții lor.

Bibliografie.

A apărut:

Amicul tinerimii, Nr. 6 revistă pentru tinerimea școlară. Redacția: București Str. Română Nr. 12. Abonament 5 cor. anual.

Principii morale sau etice ale religiei creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, prof. de sf. teologie și de religie la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericești. Balázsfalva—Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 1.60+10 fil. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

Principiile fundamentale sau generale ale religiei creștine, pentru școalele medii și institutele pedagogice de Dr. Vasile Suciu, profesor de sf. teologie și de religie. Prețul: 1 cor. 20 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarului Teologic gr.-cat. din Balázsfalva—Blaj.

„Apărarea viilor de peronosporă“ de Niculae Pop, o broșurică, ce descrie amănunțit cum și când trebuie să ne apărăm cu mai mult efect viile de peronosporă și infăimare. Broșura se dă gratuit aceluia care procură cartea „Sădirea și cultivarea viei“ de același autor. Separat costă franco 25 fil. Se poate procura dela Librăria Seminarului teol. gr.-cat. precum și dela autor, în Blaj.

PSALTIREA Profetului și Împăratului DAVID.

Prețul: crudo 2.20, leg. în pânză 3.— leg. în piele 4.— Se află de vânzare la Librăria Seminarului teologic din Blaj.

Advocatul Poporal, de Dr. Dionisie Moldovan, avocat. Sub acest titlu a apărut în Cleveland Ohio din America o bună și folositoare carte. Cuprinde drepturile cetățenești, familiare, de avere, zălog și servitute. Apoi legea industrială, dreptul obligatoric, despre cărțile funduare, testament, cambii ș. a. se înțelege după legile Ungariei; iar ca încheiere legile de muncitor din America și listele avocaților români din Ungaria și America. Cartea aceasta apărută în o ediție frumoasă o recomandăm tuturor.

Vatra familiară de F. X. Wetzel tradusă de Societatea „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj. E o scriere foarte instructivă și interesantă. — Costă 30 fil + 5 fil. porto. *Să află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj.*

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

Redactor responsabil: Augustin Gruția.

Institutul preparator

pentru examenele private

Kolozsvár

Széchenyi-tér 9 sz. 1 em.

dă instrucții cu succes și pe responsabilitate din clasele gimnaziale, reale, comerciale și pentru maturitate.

Informațiuni în scris la epistole simple spedate, — sau verbal da bucuros.

(47) 3-4

Nr. 4739-1910

(50) 3-3

Publicare de concurs.

Devenind vacantă „*fundatiunea a IV transilvană*“ la institutul regnicolar din Cluj pentru creșterea surdo-muților, spre împlinirea aceleia publicăm prin aceasta concurs.

La locul acesta fundational pot concurge numai elevi. prunci și prunce, din părțile transilvane ale Ungariei, fără deosebire de religie și naționalitate, cari au împlinit 7 ani dar n'au trecut de 10 ani.

La cerere sunt a se alătura:

- atestat matricular de naștere.
- atestat dela medicul cercului, prin care se adeverește surdo-muția suplicantului.
- atestat despre altoirea cu versat.
- atestat de paupertate.
- adeverința comunală despre starea familiară și a averii suplicantului.

Pentru atestatele de sub b) și e) se pot folosi numai formulare cari la cererea concurentului le estradă direcțiunea institutului surdo-muților din Kolozsvár.

Cererile concursuale sunt a se trimite subscrisului până în 5 August 1910.

Elevul care dobândește locul acesta fundational capătă în institut: locuința gratuită, proviziune deplină și instrucțiune.

Blaj, 5 Iulie 1910.

Victor Mihályi, m. p.

arhiepiscop și mitropolit gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș.

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.

==== recomandă ====

☞ **Asigurări împotriva focului** ☞

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

☞ **Asigurări pe viață** ☞

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. poporale pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,831,168 13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,035 51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909 } foc „		112,045 412 =
Fonduri de întemeiere și de rezervă		10,847,132 =
		2,309,387 =

☛ **Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.**

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2) 26-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnători de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

3. 26-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte. îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

← clopotele gaurite →

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ea și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.